

فقه مصور عبادات

آسان سازی وآموزش احکام اسلام

پاکی | نماز | روزه | زکات | حج

د. عبدالله بن سالم باهمام

ترجمه

د. محمد سرور محمد مراد سروری بلخی

نماز جمعه

۱۴

نماز جمعه

مطالب

حکم نماز جمعه
کسیکه بروی جمعه واجب نیست
فضیلت روز جمعه
شروط صحت جمعه
وصف نماز جمعه
خطبه ها
حکم خطبه ها
تکمیل کنندهای خطبه
مستحبات خطبه ها
آنچه در جمعه از آن نهی شده
دریافتن جمعه
آنچه در روز جمعه مستحب است

حکم نماز جمعه

نماز جمعه فرض عین است بر هر مسلمان بالغ وعاقلیکه در ترکش عذری ندارد.

وبرآن دلالت میکند:

۱ـ فرموده خداوند ﷻ: (ای کسانیکه ایمان آوردید هنگامیکه در روز جمعه برای نماز ندا کرده میشود، بسوی ذکر الله بشتابید وخریدوفروش را ترک کنید) (جمعه:۹)

۲ـ فرموده ٔ آنحضرت ﷺ: (اقوامی باید ازترک جمعه ها نهی شوند، ویا اینکه الله تعالی بر قلبهایشان مهر میزنند، که بعد ازآن از جمله غافلان میشوند).[۱]

کسانیکه بر آنها جمعه واجب نیست

بر زن، کودک، مسافر، وبیماریکه در رفتن به نماز جمعه

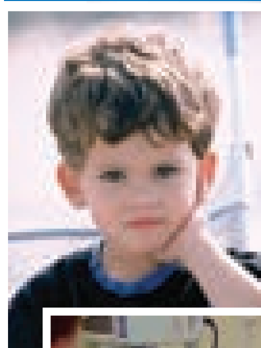
(۱) بروایت مسلم

برایش مشقت است نماز جمعه واجب نیست، ولی اگراینها به نماز جمعه با دیگران حاضرشدند، کفایت شانرا میکند، واگر حاضر نشدند نماز ظهر را میخوانند.

مسافر

کودک

زن

بیمار

فضیلت روز جمعه

روز جمعه بهترین روز هفته است، که الله تعالی آنرا به این امت اختصاص داده، پس ازینکه امتهای دیگر از آن گمراه شدند، در مورد فضیلت این روز احادیث زیادی آمده است که ازآنجمله:

۱. فرموده آنحضرت ﷺ: (بهترین روزیکه خورشید درآن طلوع کرده روز جمعه است، که در آن آدم آفریده شده، ودر همین روز به بهشت داخل شده، ونیز در همین روز از آن بیرون شده است)[۱]

(۱) بروایت مسلم

۲. ز أبی هریرة ﷺ از نبی اکرم ﷺ روایت است که فرمودند: (کسیکه غسل کرده به نماز جمعه آمد، ونماز خواند بقدریکه توان داشت، پس از آن به خطیب گوش فرا داد تا از خطبه اش فارغ گردید، سپس با وی نماز خواند، بخشیده شد آنچه که میان این جمعه تا جمعه دیگربود وهمچنین اضافه از آن سه روز دیگر).[۲]

۳. از ابی هریرةﷺ روایت است که رسول الله ﷺ میفرمایند: (نمازهای پنجگانه، جمعه تا جمعه، ورمضان تا رمضان، جبران کنندگان اند، اگر از گناهان کبیره اجتناب شده باشد).[۳]

۴. از حذیفة بن الیمان روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: الله تعالی از کسانیکه پیش از ما بوده اند مزایای جمعه را نهان داشت، برای یهود روز شنبه وبرای نصاری روز یکشنبه گردید، الله متعال ما را به مزایای روز جمعه هدایت کرد، پس جمعه وشنبه ویکشنبه را قرار داد وآنها را پیرو ما در قیامت نیز قرار داد، ما آخرین مردم دنیا ودر قیامت نخستین خلائق هستیم که پیش از دیگران کار ما پایان می یابد))[۴]

۵. از نعمان بن بشیر روایت است که فرمود: ((رسول الله ﷺ در نماز های عید وجمعه سبح اسم ربک الأعلی وهل اتاک حدیث الغاشیة را میخواندند، گفت: اگر عید وجمعه در یک روز می بود بازهم در آن نمازها همان دو سوره را تلاوت میکردند.[۵]

۶. (بهترین روزیکه خورشید درآن طلوع کرده روز جمعه است، در این روزآدم آفریده شده، ودر همین روز توبه اش پذیرفته شده ونیز در همین روز مرده است وهمچنین در این روز قیامت برپا میشود، چهارپایان از هنگام طلوع خورشید تا غروب خورشید جمعه از بیم قیامت منتظر

(۲) بروایت مسلم
(۳) بروایت مسلم
(۴) بروایت مسلم
(۵) بروایت مسلم

برپائی آن میباشند، مگر انس وجن ، ودراین روز وقت وساعتی است که اگر مسلمان در آن نماز بخواند ونیازی را از الله بخواهد قطعا برایش میدهد، کعب گفت: این کار در روزی از سال است ؟ گفتم: بلکه در هر جمعه است، گفت: کعب تورات را خواند وگفت: نبی اکرم ﷺ راست گفته است، ابوهریره گفت: پس از آن عبدالله بن سلام را دیدم از جریان صحبتم با کعب به او گفتم: عبدالله بن سلام گفت: من دانستم که آنوقت چه ساعتی است، ابوهریرة گفت: برایش گفتم: بمن از آن خبر بده، عبدالله بن سلام گفت: آخرین ساعت روز جمعه است، برایش گفتم چگونه آخرین ساعت روز جمعه است، در حالیکه رسول الله ﷺ فرموده اند: بنده مسلمانیکه در آنوقت نماز میخواند، در آنوقت که نماز خواندن نیست؟ عبدالله بن سلام گفت: آیا رسول الله ﷺ نفرموده: کسی در جای به انتظار نماز بنشیند، در حکم نماز است تا اینکه نماز بخواند؟ گفت: من گفتم آری، گفت: چنین است))[۱] .

۷. إن من أفضل أيامكم يوم الجمعة فأكثروا على من الصلاة فيه فإن صلاتكم معروضة على قال فقالوا يا رسول الله وكيف تعرض صلاتنا عليك وقد أرمت؟ قال: يقولون بليت، قال: «إن الله تبارك وتعالى حرم على الأرض أجساد الأنبياء» صلى الله عليهم[۲]

شروط صحت جمعه

۱. وقت: پیش از وقت وبعد از خروج وقت مانند نمازهای فرضی صحیح نمیشود، ووقت جمعه مانند وقت نماز ظهر است.

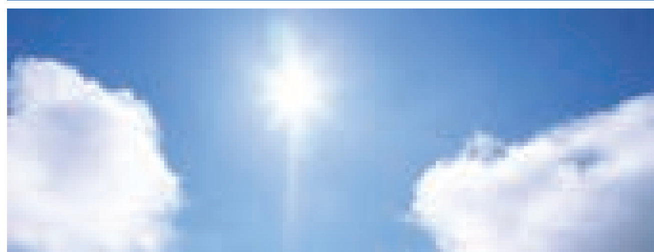
۲. در آن جماعتی حضور یابد: پس نماز جمعه برای تنها گذار درست نیست، وکمترین شمار جماعت سه است.

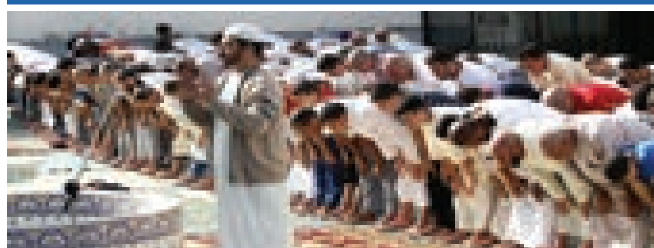
۳. جاگزین بودن: وآن عبارت از مقیم بودن در دهکدهء که درخانه های سنگی ویا غیر از آن طبق عادت ساخته باشند، زیست کنند، ودرتابستان وزمستان از آن کوچ نمیکنند، اما بادیه نشینان، وخیمه نشینان کوچی، نماز جمعهء شان درست نیست، وبرآنان واجب نیست.

۴. باید پیش از نماز دو خطبه خوانده شود: بدلیل مواظبت نبی اکرم ﷺ برآن.

(۱) رواه ابوداود
(۲) بروایت احمد

نماز جمعه خواندن در جاهای بودوباش بادیه نشینان صحیح نیست

وقت جمعه

بجماعت خوانده میشود

وصف نماز جمعه

نماز جمعه دو رکعت بوده که درآن قرائت جهریه است، وسنت آنست که در رکعت اول بعد ازسوره فاتحه سوره الجمعه ودر رکعت دوم بعد از فاتحه سوره المنافقون را بخوانند، ویا اینکه در رکعت اول سوره الأعلى ودر رکعت دوم سوره الغاشیة را بخوانند.[۱]

(۱) بروایت مسلم

خطبه ها

حکم خطبه ها

خطبه ها واجب میباشد، وآندو شرط صحت نماز جمعه اند، واگر اکثر حضور کسانی باشند که زبان عربی را میدانند، بخاطر توجه به آموزش عربی خطبه نیز بعربی خوانده میشوند، ونیز از شیوهٔ نبی اکرم ﷺ مخالفت نمیشود، واگر بیشترین حضور کسانی بودند که بزبان عربی آشنائی ندارند، باکی ندارد، که خطبه ها به سایر زبانها خوانده شود، زیرا اساس خطبه آموزش ورهنمائی بوده نه مجرد خواندن خطبه، با رعایت بعض متنهای عربی مانند ذکر آیات قرآنی واحادیث نبوی بزبان عربی، تااینکه وجوب خطبه بزبان عربی در نزد بعض علماء که بآن گفته اند ساقط گردد.

تکمیل کنندهای خطبه

خطبه جمعه دارای ارکان نیست، بلکه هر آنچه در عرف به آن اسم خطبه اطلاق میشود درست است، ولی برای کمال خطبه باید خطیب نکات زیر را تذکردهد:

۱. حمد وسپاس الله تعالی.

۲. کلمه های شهادت.

۳. فرستادن درود بررسول الله ﷺ.

۴. توصیه بتقوا وپرهیزگاری خداوند.

۵. قرائت بعض آیات قرآن.

۶. موعظه گفتن.

مستحبات خطبه ها

۱. خطبه باید از بالای منبر باشد.

۲. خطیب هنگام بالا رفتن به منبر بمردم سلام بگوید.

۳. میان دو خطبه با نشستن اندک، جدائی ایجاد کند.

۴. کوتاه باشند.

۵. در آنها دعا ء نیزبکند.

آنچه در نماز جمعه از آن نهی شده

۱. در هنگام خطبه امام در روز جمعه حرف زدن حرام است، بدلیل فرمودهٔ آنحضرت ﷺ: (اگر در هنگام خطبهٔ امام در روز جمعه به دوستت گفتی که (خاموش باش) بدون تردید بیهوده گفتی).[۱]

۲. میان شانه های مردم راه رفتن مکروه است، مگر اینکه امام باشد، ویا اینکه جای خالی بوده بجزاز این کار راهی برای رسیدن به آن نباشد.

دریافتن جمعه

مسلمان باید زود هنگام برای نماز جمعه آماده شود، اگر از نماز تاخیر کرد ورکوع را با امام در رکعت دوم دریافت نماز جمعه را تکمیل میکند، واگربه رکعت دوم نماز جمعه نرسید، پس نماز ظهر را میخواند، ومانند آنست، کسیکه نماز جمعه از وی بسبب خوابیدن ویا غیر ازآن گذشت، باید که نماز ظهر را ـ چهار رکعت ـ بخواند.

آنچه در روز جمعه مستحب است

۱. قرائت سوره الکهف در روز جمعه، بدلیل فرمودهٔ نبی اکرم ﷺ: (کسیکه سوره الکهف را در روز جمعه بخواند، در میان دو جمعه برایش نوری روشن میکند).[۲]

۲. بر نبی اکرم ﷺ درود بسیارگفتن ، از أبی مسعد انصاری

(۱) بروایت بخاری

(۲) بروایت حاکم.

ﷺ از نبی اکرم ﷺ روایت شده که فرمودند: (در روز جمعه درود بر من را بیشتر گوئید، زیرا هرکه در روز جمعه بر من درود بفرستد، بر من درودش عرضه میشود).[۱]

۳. غسل کردن وخوشبوئی زدن، بدلیل فرموده‌ٔ آنحضرت ﷺ: (مردی غسل میکند در روز جمعه ویا خود را بقدر توان پاک میکند، یا خوشبوئی میزند، پس از آن ازخانه می برآید ودر مسجد نیز میان دو تن راه جدا نمیکند، بعد ازآن چند رکعت نماز میخواند، وپس از آن هنگام سخنرانی امام خاموش مینشیند. مگر اینکه میان این جمعه وجمعه دیگر گناهانش مغفرت میشود).[۲]

(۱) بروایت حاکم.
(۲) بروایت بخاری.

مسائلی در مورد جمعه

۱. سنت اینست که منبر دارای سه پلکان باشد، تا از منبر رسول الله ﷺ پیروی شود.

۲. آنچه به سورهٔ جمعه نامیده شده به سنت ربطی ندارد، طوریکه نمازگذاران قبل از نماز جمعه در مسجد نشسته بتلاوت قاری قرآن گوش میدهند تا اینکه اذان داده شود، ویا اینکه سرود ها ویا ذکرهای دسته جمعی از بلندگو خوانده میشود.

منبر دارای سه پلکان باشد

۳. اگر نماز گذار آمد درحالیکه امام خطبه می داد، دو رکعت خفیف قبل از نشستن بخواند، بدلیل فرمودهٔ آنحضرت ﷺ: (اگر یکی از شما در روز جمعه آمد، در حالیکه امام خطبه میخواند، باید دو رکعت نماز بخواند، ودر آن ازسرعت کار بگیرد)[۳]

۴. خطیب در هنگام دعاء دستانش را بلند نمیکند، بلکه با انگشت سبابه اشاره میکند، مگر در نماز استسقاء ویا دعاء برای توقف باران، از حصین بن عبدالرحمن ﷺ روایت

(۳) بروایت ابن خزیمة

شده که گفت: (رسول الله ﷺ را دیدم که خطبه میداد هنگامیکه دعاء میکرد این چنین میگفت ـ با انگشت سبابه اش اشاره میکرد ـ).(۱)

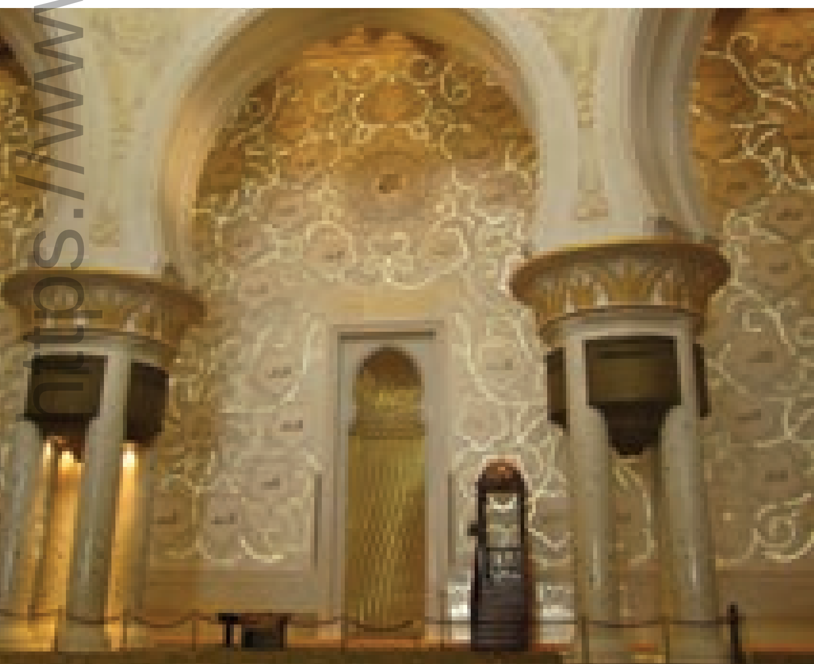

با انگشتش اشاره میکند

۵. برای نماز جمعه سنت قبلی نیست، ولی مستحب است که پیش از اذان نفل بخواند، بدلیل فرموده‌ٔ آنحضرت ﷺ (کسیکه غسل کند در روز جمعه و خود را بقدر توان پاک میکند، یا خوشبوئی میزند، پس از آن ازخانه می برآید ودر مسجد نیز میان دو تن راه جدا نمیکند، بعد ازآن چند رکعت نماز میخواند، وپس از آن هنگام سخنرانی امام خاموش مینشیند. میان این جمعه وجمعه دیگر گناهانش مغفرت میشود).(۲)

۶. سنت بعدی را دو رکعت میخواند، بدلیل روایت ابن عمر ﷺ که گفت: (رسول الله ﷺ بعد جمعه دو رکعت در خانه شان میخواندند)(۳)، ویا چهار رکعت بدلیل فرموده نبی اکرم ﷺ: (کسی ازشما اگر بعد از جمعه نماز میخواند، باید چهار رکعت بخواند)(۴)، بهتر آنست که در خانه بخواند.

۷. هرگاه عید وجمعه باهم در یک روز جمع شد، احتیاط آنست که نماز عید ونماز جمعه هردو خوانده شود، واگر عید را خواند، باید اقلا ظهر را بخواند، برای مردمان شهرکهای دور مجاز است که اگر نمازعید را خواندند، برای نماز جمعه برنگردند، از ایاس بن ابی رملة الشامی روایت است که گفت: (من حاضربودم که معاویه از زید بن أرقم پرسید: آیا تو با رسول الله ﷺ شاهد دو عیدی بودی که در جمعه واقع شده بود؟ گفت: آری، آنحضرت در اول روز، نماز عید را خواندند، پس از آن برای جمعه رخصت داده فرمودند: کسیکه بخواهد جمع کند باید جمع کند)(۵)

(۱) بروایت احمد
(۲) بروایت درامی
(۳) بروایت جماعت
(۴) بروایت مسلم
(۵) بروایت احمد

https://www.al-feqh.com/fa